

APŽVALGA

Žinių vadybos ir inovacijų kūrimo sąsajos

Ingrida Girnienė. *Žinių vadybos veiksniai, skatinantys inovacijų kūrimą. Socialiniai mokslai, Komunikacija ir informacija. Daktaro disertacija. Vilnius, 2014.*

Šiandienėje socialinėje ekonominėje erdvėje vykstant kokybiniais pokyčiams – stiprėjant konkurencijai, vystantis globaliai ir dinamiškai rinkai, sparčiai tobulėjant technologijoms, formuojasi nauji visuomenės vystimosi bruožai bei ekonominiai reiškiniai – žinių ekonomika. Mokslininkai pripažįsta, kad žiniomis grįstoje ekonomikoje, jos augimo tempai ir plėtra yra nulėmta produktyvių žinių kūrimo ir gebėjimo jas pritaikyti žmonių socialinei gerovei ir ūkio plėtrai. Žinios kaip socialinės ir ekonominės veiklos variklis yra vertingiausias ir sudėtingiausiai valdomas išteklius, kuris lemia šalies išsivystymo lygį ir organizacijų veiklos sėkmę.

Europos Sąjungos kontekste žinių valdymo svarba grindžiama priimtuose Europos Komisijos strateginiuose dokumentuose, pristatoma naujose modernios visuomenės ugdymo iniciatyvose, rutuliojama mokslinių tyrimų programose, kur skatinama inovacinė veikla ir žinių bazės plėtojimas, verslo organizacijų ir mokslo institucijų bendradarbiavimas, mokslo ir žinių tarptautinių ir nacionalinių tinklų kūrimas. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą šie

strateginiai dokumentai įsigalioja ir mūsų šalyje, papildant juos nacionaline vystymosi strategija ir programomis, kuriose identifikuojamos strateginio poveikio priemonės, skatinančios žinių integravimą į praktinę veiklą, mokslinio potencialo išnaudojimą kuriant inovacijas.

Tačiau kaip teigia mokslininkė Ingrida Girnienė, atlikusi nuodugnią ir išsamią inovacinės aplinkos analizę, žinių valdymo ir inovacinę veiklą reglamentuojantys strateginiai dokumentai neturi reikšmingos įtakos Lietuvos inovacijų kūrimo procesui. Autorės pateikti rodikliai byloja, kad Lietuvoje žinių, kūrybiškumo ir inovatyvumo potencialas vis dar išnaudojamas per mažai (Lietuva tarptautiniame kontekste užima 44 vietą tarp 148 valstybių pagal inovacijų ir verslo lankstumo indeksą). Esant šiai žinių valdymo ir inovacijų kūrimo strateginei ir politinei situacijai, mokslininkė disertacijos teorinėje ir empirinėje dalyje pateikia visybišką požiūrį į inovacijų ir žinių valdymą ir ieško priežasčių, kurios sudarytų organizacijoje palankias sąlygas nuolat kurti inovacijas.

Nors pastaraisiais metais žinių vadybos ir inovacijų problematika yra plačiai nagri-

nėjama užsienio ir Lietuvos mokslininkų darbuose, tačiau, kaip akcentuoja disertantė I. Girnienė, šie tarpusavyje besąlygiškai susiję mokslinių tyrimų objektai užsienio mokslininkų publikacijose nėra ryškunami kaip sisteminga ir nuolatinė veikla, skatinanti inovacijų kūrimą organizacijose. Lietuvos mokslo erdvėje inovacijų ir žinių vadybos tematika nagrinėjama atskirtyje ir nėra formuojamas visuminis moksliskai pagrįstas požiūris, atskleidžiantis žinių vadybos ir inovacijų santykį. Būtent dėl šios mokslinių tyrimų situacijos I. Girnienės disertacija yra aktuali, nauja ir perspektyvi tiek teoriniu, tiek praktiniu pritaikomumu.

Mokslininkės darbas pasižymi originalumu. Disertacijoje mokslinių tyrimų pagrindu susisteminant organizacinius veiksmus ir identifikuojant žinių vadybos veiksmus konstruojamas Integralus žinių valdymo modelis, skatinantis nuolatinę inovacijų kūrimą. Teorinis modelis, atliepiantis mokslininkės iškeltą problemą („Kokie žinių vadybos veiksniai galėtų užtikrinti nuolatinį žinių pritaikymą, kuriant inovacijas?“), patikrinamas jį pritaikant inovatyviam sektoriui priklausančių įmonių grupei.

Disertacijos įvade I. Girnienės formuluojamas tikslas „teoriškai pagrįsti žinių vadybos veiksmus, skatinančius inovacijas, ir nustatyti jų įtaką inovacijų kūrimui“ nulemia tai, kad autorė turi integruotai pažvelgti į du šios problematikos polius: žinių vadybą ir inovacijas, bei rasti tiesioginių sąsajų identifikuojant konkrečius veiksmus, kurie daro įtaką inovacijų kūrimui ir sudaro bendrą sistemą. I. Girnienė užsibrėžtam tikslui siekti pasirenka nuoseklų ir išsamų nagrinėjamų sričių teorinį pagrindimą. Disertacijos pirmame

skyriuje „Žinių vadybos ir inovacijų teorinė analizė“ mokslininkė pristato integruoto teorinio modelio metodologinį pagrindą. Ji pateikia žinių vadybos sąvokos analizę, žinių vadybos raidos kontekstą bei žinių vadybos tyrimų kryptis, akcentuoja žinių valdymo aspektus bei naudą organizacijoje, apibrėžia inovacijų sąvokos problematiką, inovacijų valdymo apibrėžčių transformacijas, ryškina organizacijos inovacinės veiklos kaip kompleksinio proceso svarbą. Vertingas pirmos disertacijos dalies skyrius, atskleidžiantis teorines žinių vadybos ir inovacijų sąsajas, kurios parodo nagrinėjamo objekto sudėtingumą ir tarpdiscipliniškumą. Disertantė I. Girnienė, atlikusi mokslinių darbų analizę, konstatuoja, kad „<...> nėra išgryninta, kokie organizaciniai veiksniai daro didžiausią įtaką inovacijų kūrimui organizacijoje, kad galima būtų užtikrinti nuolatinę inovacinę veiklą.“

Antrame disertacijos skyriuje „Organizaciniai veiksniai, darantys įtaką inovacijoms“ mokslininkė pagrindinį dėmesį skiria organizacinių veiksmų aptarimui ir identifikavimui. Šioje dalyje disertantė argumentuotai ir pagrįstai analizuoja tik vidinius organizacinius veiksmus, skatinančius inovacijų kūrimą organizacijoje, nes, kaip teigia mokslininkė, „<...> jie gali būti valdomi ir kontroliuojami organizacijos vadovybės“. I. Girnienė, pasitelkusi mokslinių publikacijų kiekybinę analizę, išskiria esminius organizacinius veiksmus (žinių valdymo strategija, žinių valdymo procesai, organizacinė kultūra, organizacinė struktūra, organizacinis mokymasis), kurių tarpusavio ryšys leido disertantei sukonstruoti reikšmingą ir praktiškai pritaikomą Integralų žinių valdymo modelį.

Trečias disertacijos skyrius „Žinių vadybos veiksmų įtaka inovacijoms: atvejo analizė“ skirtas originaliam tyrimui ir autorės sukurto teorinio modelio patikrinimui. Disertantės tyrimas įdomus, gauti tyrimo pritaikant atvejo strategiją rezultatai pagrindžia Integralaus žinių valdymo modelio elementų sąveikumą užtikrinant organizacijose nuolatinę inovacinę veiklą. Pagrindiniai modelio veiksniai grupuojami į tris blokus (Strateginis, Žinių valdymo ir Žinių pritaikomumo), kurių tarpusavio sąveika ne tik skatina nuolatinės inovacijas, bet ir sudaro galimybes organizacijoms identifikuoti atitinkamų inovacijų tipų kūrimo poreikį ir galimybes. Empirinė disertacijos dalis baigiama svariomis tyrimo išvadomis, kurios konstruojamos remiantis išsamiu ir kvalifikuotai atliktu kokybiniu ir kiekybiniu tyrimu.

Disertacijos tyrimo išvadose atkreiptas dėmesys, kad informacijos ir žinių visuomenės kontekste viena iš pagrindinių konkurencinio pranašumo sąlygų yra nuolatinis inovacijų kūrimas. Mokslininkės I. Girnienės atlikta žinių vadybos ir inovacijų sąsajumo teoriniu lygmeniu analizė leido autorei identifikuoti organizacinius veiksmus, darančius įtaką žinių valdymui ir inovacijoms, o jos sukurtas ir praktiškai patikrintas Integralus žinių valdymo modelis patvirtina, kad modelio komponentai

tarpusavyje susiję ir darnus jų palaikymas sudaro sąlygas kurti inovacijas.

Autorė disertacijos pagrindu formuluoja pasiūlymus akcentuodama, kad nacionaliniu lygmeniu kuriant inovacijas reikia įvertinti Europos Sąjungos ir Lietuvos strateginio planavimo dokumentuose įtvirtintas nuostatas, kuriose skatinamas kūrybingos visuomenės ugdymas, visuminio požiūrio į inovacijas formavimas, verslo ir mokslo bendradarbiavimo stiprinimas. Siekiant kurti inovacijas organizacijos lygmeniu, disertantės I. Girnienės nuomone, svarbus organizacijos darbuotojų kompetencijų tobulinimas; žinių vadybos procesų formalizavimas ypatingą dėmesį skiriant žinių dalijimuisi, saugojimui ir jų kūrimui; pažangių informacinių technologijų diegimas valdant organizacijos žinių bazę; atviros žiniomis grįstos organizacinės kultūros puoselėjimas; decentralizuotos organizacinės struktūros, kuri skatina dalijimąsi žiniomis, kūrimas; organizacijose vykdoma sisteminga inovacinės veiklos analizė, kuri leistų identifikuoti, kokio tipo inovacijos yra strategiškai naudingiausios organizacijai.

Disertacijos vertę didina ne tik aktualus ir reikšmingas mokslininkės darbas, bet ir platus ir gilus autorės nagrinėjamos problematikos išmanymas, vertingos teorinės ir praktinės įžvalgos, kurios gali būti naudingos tolesniems nagrinėjamos problematikos tyrimams.

Erika Janiūnienė